

*3-ші дәріс. Популяциялар
экологиясы – демэкология*

*Салимбаева
Расима Аменқызы,
э.ғ.к., доцент*

Дәрістің мақсаты:. Популяциялардың қоршаған ортадағы алатын орнын, табиғаттағы таралу жолдарын және статикалық сипаттамаларын анықтау

- **Дәрістің сұрақтары:**
- Популяция туралы түсінік және оның құрылымы
- Популяцияның табиғаттағы саны мен тығыздығы

Популяциялар экологиясы – демэкология

*Популяция латынның
«попилус» – «халық»,
«топ» деген мағынасын
береді.
Популяция – белгілі
бір
аумақты
мекендейтін
шығу тегі бір,
бір түрге жататын
организмдер жиынтығы*

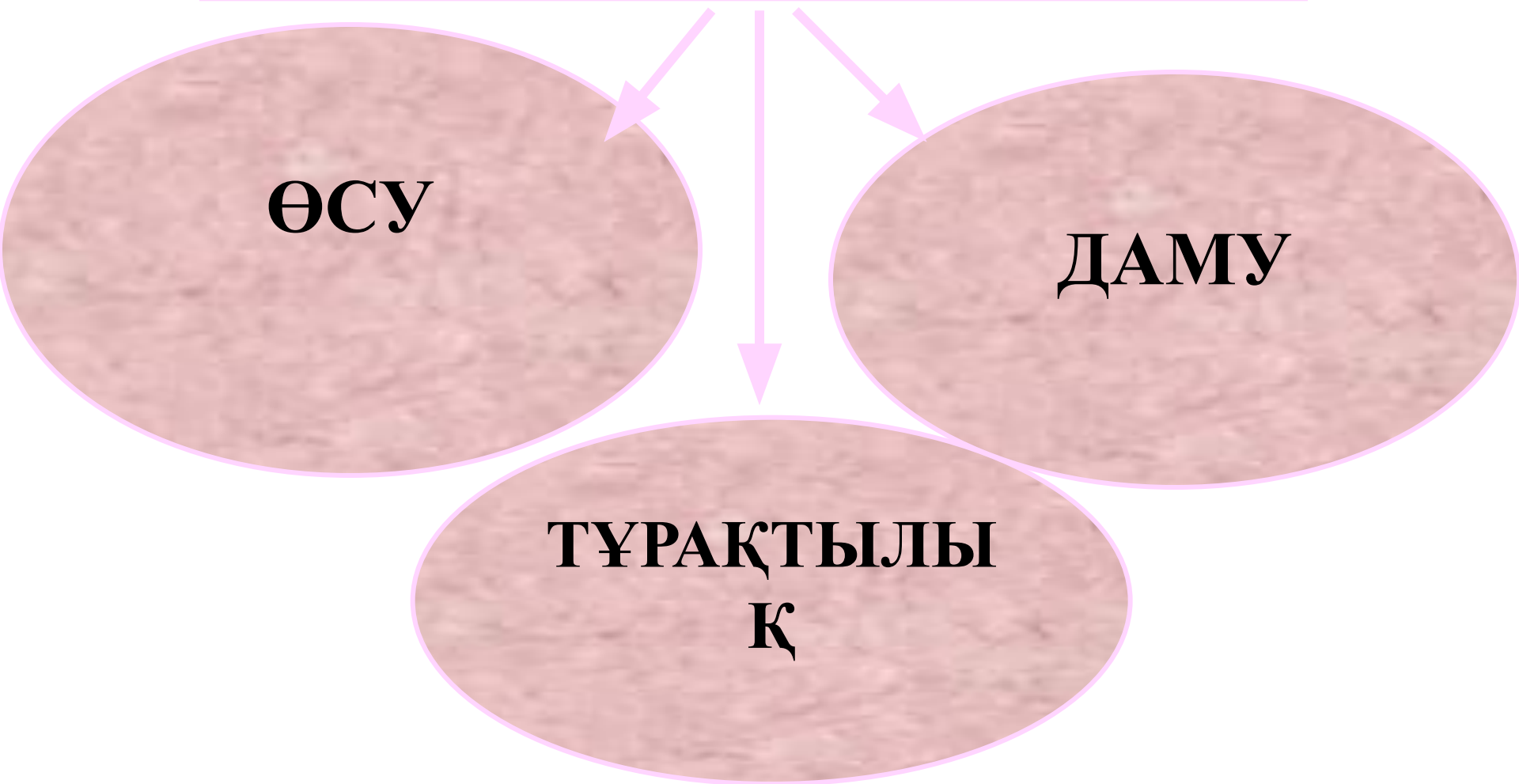
**Термин
ҒЫЛЫМҒА
1903 ж.
дат биологы
В. Йогансенмен
енгізілді
(1857—1927)**

**Генетикалық және
экологиялық қасиеттері:**

ӨСУ

ДАМУ

**ТҰРАҚТЫЛЫ
Қ**

Көлеміне және өмір сүру жағдайларына қарай популяциялар бөлінеді:

**Қарапайым
(жергілікті)
популяция**

*Экологиялық
популяция*

*Географиял
ық
популяция*

**Сандық сипаты бойынша
популяциялар статикалық және
динамкалық болып бөлінеді**

**Статикалық
көрсеткіштер**

**Популяцияның
қазіргі уақыттағы
жағдайын
сипаттайды
(тығыздық, саны,
құрылымдық
көрсеткіштері)**

**Динамикалық
көрсеткіштер**

**Белгілі бір уақытта
популяцияда болатын
үрдістер (туылу, өлу,
миграция, өсу)**

СТАТИКАЛЫҚ КӨРСЕТКІШТЕР

**Популяцияның
саны дегеніміз
белгілі бір
көлемдегі немесе
аумақтағы
особьтардың
жалпы саны**

**Популяцияның
тығыздығы белгілі бір
көлемдегі немесе
кеңістіктегі дара
организмдер
(особьтардың) саны
мен биомассасының
салмағымен өлшенеді**

Популяцияның өмірлік циклінде үш жастық кезең бар :

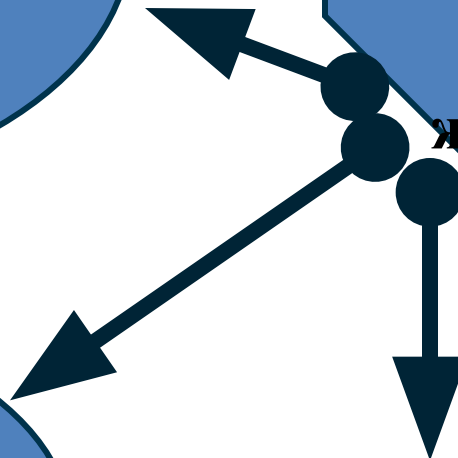
- Алдын ала өнімділік
(пререпродуктивті)**
- Өнімділік (репродуктивті),**
- Кейінгі өнімділік
(пострепродуктивті)**

**КЕЗДЕЙСО
Қ**

БІРКЕЛКІ

**ТОПТАСЫ
II**

**Тығыздық
шексіз
өсуі мүмкін
емес.
Особьтардың
кең таралу
жағдайлары бар**

Динамикалық көрсеткіштер

Туылым (туу жылдамдығы) – белгілі бір уақыт аралығында туылған ағзалар саны

Өлім-жітім - белгілі уақыттың бір бөлігінде дарақтар популяциясында өлгендердің мөлшерін көрсететін көрсеткіш

Иммиграция (қону) және эмиграция (шығу)

Популяцияның өсу жылдамдығы – популяцияның санының белгілі бір уақытта өзгеруі. Ол туу, өлу және миграция көрсеткіштеріне байланысты болады

Гомеостаз

**жүйеге кіретін тірі ағзалардың
күрделі бейімделу
реакцияларымен қолданатын
жүйенің жылжымалы тепе-
теңдігін (немесе тұрақты
теңсіздігінің) жайкүйі**

Видеоматериал

<https://www.youtube.com/watch?v=yWNt>

Сұрақ-жауап

1. Популяцияның таралу жолдарына анықтама беріңіз.
2. Популяцияның табиғаттағы саны мен тығыздығына сипаттама беріңіз.
3. Қарапайым, экологиялық және географиялық популяция?
4. Популяциялар қандай қарым-қатынастық типтерде болады.?
5. Популяцияның таралу жолдарына мысал келтіріңіздер
6. Миграция дегеніміз не?
7. Статикалық көрсеткіштер.
8. Динамикалық көрсеткіштер.
9. Гомеостазға мысал келтіру.